

CLARIFICĂRI PRIVIND DOUĂ FIBULE SEMILUNARE DE LA POIANA, JUDEȚUL GALAȚI

Daniel SPÂNU

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: hazdrik@yahoo.com

Keywords: Feugère 24d1 type fibula, history of archaeology, Early Roman imperial period, protohistoric settlement.

Abstract: Some archive investigations allow new clarification on data concerning two semilunar fibulae of Feugère 24d1 type from Poiana (Galați county). One of the fibulae was discovered probably in 1927 under uncertain circumstances. The other fibula comes from the archaeological excavations led by Radu Vulpe in 1950. By an error in later literature, the discovery data of the latter was attributed to the first of the fibulae. The „interwar” fibula is preserved today in the Tecuci Museum. The second fibula is now lost, but its features can be recognized in a photograph kept in the archive of the “Vasile Pârvan” Institute of Archaeology, in Bucharest.

Cuvinte-cheie: fibula Feugère 24d1, istoria arheologiei, epocă imperială timpurie, așezare protohistorică

Rezumat: În urma unor investigații de arhivă, se pot clarifica informațiile referitoare la două fibule semilunare (Feugère 24d1) descoperite în așezarea de la Poiana (județul Galați). Una dintre ele a fost descoperită probabil în 1927, în împrejurări incerte. Cealaltă provine din săpăturile sistematice conduse de Radu Vulpe în 1950. Printr-o eroare din literatura de mai târziu, datele descoperirii celei din urmă au fost atribuite celei dintâi dintre fibule. Piesa interbelică se află în prezent la Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” din Tecuci. Cea de-a doua fibulă este astăzi pierdută, dar caracteristicile ei pot fi recunoscute într-o fotografie păstrată în arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București.

Potrivit unor publicații relativ recente¹, la Poiana, în cursul cercetărilor conduse de către Radu Vulpe în anul 1950, ar fi fost identificată o fibulă cu placă semilunară și șarnieră, cu acul păstrat fragmentar (Pl. 1/2). Forma semilunară a plăcii impune includerea fibulei de la Poiana în tipul Ettliger 41/Riha 7.5 („Lunulafibel”)/Feugère 24d1. Fibula a fost datată de către Silvia Teodor la începutul secolului I p.Chr.². Totuși, în literatura occidentală, datele propuse pentru acest tip sunt oarecum diferite și controversate. Dacă pentru exemplarele din zona raetică (probabil patria de origine a tipului), Elisabeth Ettliger accepta o datare în perioada Tiberius–Claudius (cca 20–50 p.Chr.)³, Michel Feugère exclude o datare anterioară domniei lui Claudius; tipul ar fi fost produs în perioada Claudius–Nero și rămas în uz până la finele secolului I p.Chr.⁴. Foarte probabil, fibulele semilunare nu au mai fost folosite în perioada care a urmat cuceririi romane a Daciei: astfel de piese sunt absente în siturile provinciei întemeiate de Traian⁵. Se poate considera că fibula semilunară de la Poiana este un

indicator cronologic relevant pentru a doua jumătate a secolului I p.Chr., respectiv, pentru cea mai târzie fază de locuire a așezării pre-traianice de pe „Cetățuia” de la Poiana. Cea mai mare parte a fibulelor cu placă semilunară și șarnieră se regăsesc în Gallia și Raetia⁶. Câteva exemplare au pătruns către est, de-a lungul Savei și Dunării, până în Crimeea⁷. Probabil, Poiana a reprezentat una dintre stațiunile căii comerciale care lega lumea nord-pontică de Imperiu.

Potrivit publicațiilor citate mai sus, fibula de la Poiana ar fi fost descoperită în secțiunea L, caroul 1/42, la o adâncime neprecizată. Informația se coroborează cu o însemnare din jurnalul manuscris al campaniei din 1950, întocmit de Radu Vulpe, aflat din anul 2013 în arhiva Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (IAB) – Fond Radu și Ecaterina Vulpe⁸. În acest jurnal regăsim schița unei fibule similare (Pl. 1/4 și 5 – schița 1), iar poziția ei în săpătură este indicată astfel: „(secțiunea) L, nivel 1,20 m (adâncime), carou 11–42” (cf. *Addenda*). Pentru identitatea dintre fibula schițată în 1950 și cea

¹ Teodor, Țau 1996, p. 98, nr. 154, fig. 14/1; Vulpe, Teodor 2003, p. 216–217, nr. 154, 583, fig. 104/1. Piesa a mai fost ilustrată și de Rustoiu 1997, p. 229, fig. 73/1, după un desen de S. Cociș.

² Vulpe, Teodor 2003, p. 216–217.

³ Ettliger 1973, p. 29 și 113.

⁴ Feugère 1985, p. 344, cf. 342, fig. 51 (pentru aria de răspândire). Cf. Riha 1979, p. 183.

⁵ Cociș 2004; cf. Hellström 2018, p. 119. Analogia propusă de Vulpe, Teodor 2003, p. 115, n. 181 cu două fibule de la Porolissum (Gudea 1989, p. 605 și 1048, pl. 189/1–2) este eronată: fibulele de aici înfățișează o variantă diferită cu placă ajurată. Cf. Rustoiu 1997, p. 75, n. 350; Cociș 1984, p. 153 și 157, pl. III/13.

⁶ Feugère 1985, p. 342, fig. 51.

⁷ Hellström 2018, p. 119 (varianta VII.4c).

⁸ Vulpe R. 1950, p. 65, paragraful 2.